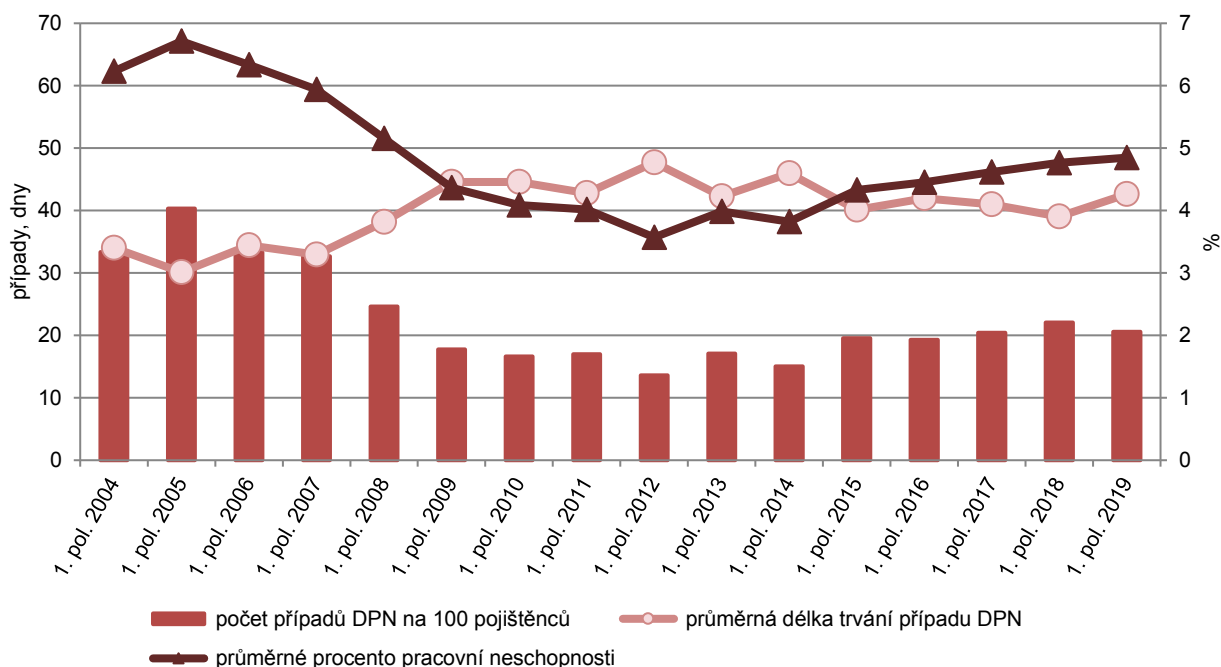

4.6. Závěrečné shrnutí

- Průměrný počet nemocensky pojištěných za 1. pol. 2019 činil 4 736,9 tis. osob, z čehož 50,4 % tvořili muži a 49,6 % ženy. Oproti 1. pol. 2018 (4 710,8 tis. osob) došlo k nárůstu o 26,1 tis. pojištěnců, tj. o 0,6 %.
- Poprvé od roku 2015 došlo k poklesu počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti. Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti meziročně klesl z 1 040,2 tis. případů v 1. pol. 2018 na 975,0 tis. případů v 1. pol. 2019 (v relativním vyjádření o 6,3 %). Naprostá většina (90 %) všech hlášení se týkala neschopnosti pro nemoc, pracovní úrazy zaujímaly 2 % a jiné než pracovní úrazy 8 % všech případů pracovní neschopnosti.
- Častěji nastupovaly do pracovní neschopnosti již tradičně ženy. Podílely se na pracovní neschopnosti 53 %. Počet případů u žen činil 521 tis., zatímco u mužů o 67 tis. méně – 454 tis.
- Z celkového počtu neschopností pro pracovní úrazy připadá na ženy pouze 33 %. Je to dáno především odlišnou strukturou zaměstnanosti žen a mužů. Odvětví, kde převažují muži a vyskytují se zvýšená rizika pracovního úrazu, jsou např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování, Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi či Zemědělství, lesnictví a rybníkářství. Naopak odvětví, kde převažují ženy a rizika pracovních úrazů bývají méně častá, jsou např. Peněžnictví a pojišťovnictví, Veřejná správa, Vzdělávání a Zdravotní a sociální péče.
- Ještě výraznější rozdíl hodnot podle pohlaví je patrný u smrtelných pracovních úrazů. Z celkového počtu 40 smrtelných úrazů v 1. pol. 2019 připadalo 37 na muže (tj. 93 %). Oproti předchozímu roku došlo k poklesu smrtelných pracovních úrazů o třetinu (v 1. pol. 2018 bylo evidováno 60 případů).
- Podíl pracovních neschopností celkem a neschopností pro nemoc zůstává pro obě pohlaví dlouhodobě relativně konstantní, pracovních neschopností zapříčiněných úrazem u žen přibývá.
- Meziroční pokles pracovní neschopnosti žen byl výraznější než u mužů. Absolutní počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti žen meziročně poklesl z 556,1 tis. případů (muži 484,2 tis. případů) v 1. pol. 2018 na 521 tis. případů (muži 454 tis. případů) v 1. pol. 2019 tj. klesl o 6,3 % (o 6,2 % u mužů).
- Z hlediska příčin nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti žen 483 tis. případů (92,7 %) bylo způsobeno nemocí, 7,6 tis. případů (1,5 %) pracovním úrazem a 30,5 tis. případů (5,8 %) jiným než pracovním úrazem.
- Muži čerpali pracovní neschopnost z důvodu nemoci v 389,8 tis. případech (85,9 %), z důvodu pracovního úrazu v 15,6 tis. případech (3,4 %) a z důvodu jiných než pracovních úrazů v 48,6 tis. případech (10,7 %).
- Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro pracovní úraz se meziročně snížil z 24,1 tis. případů v 1. pol. 2018 na 23,2 tis. případů v 1. pol. 2019 (tj. o 3,5 %). Z tohoto celkového počtu bylo 22,8 tis. případů (98 %) pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny.
- Na 100 nemocensky pojištěných v 1. pol. 2019 připadalo 20,6 případů pracovní neschopnosti. To je o 1,5 méně než za stejné období předchozího roku a o 7 případů více než v 1. pol. 2012.
- Nejvíce případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců bylo zaznamenáno ve Zpracovatelském průmyslu (27), následovala oblast Administrativní a podpůrné činnosti (23,5). Nejméně případů bylo evidováno v odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí (9).
- Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti v 1. pol. 2019 meziročně vzrostl ze 40 624 tis. prostonaných dnů v 1. pol. 2018 na 41 578 tis. dnů v 1. pol. 2019 (tj. o 2,3 %). V porovnání s 1. pol. 2012 tento počet vzrostl o 43,5 % (12,6 mil. dní).
- Průměrná délka trvání jednoho případu dočasné pracovní neschopnosti meziročně vzrostla ze 39 dnů v 1. pol. 2018 na 42,7 dne v 1. pol. 2019. Nemoc způsobila pracovní neschopnost o průměrné délce 41 dnů, neschopnost pro pracovní úraz trvala 57 dnů a z důvodu ostatních úrazů 56 dnů.
- Průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti žen se meziročně zvýšila ze 40 dnů v 1. pol. 2018 na 43,6 dne v 1. pol. 2019, v případě mužů vzrostla z 38 dnů v 1. pol. 2018 na 41 dnů v 1. pol. 2019.

- Nejdelší průměrná doba trvání případu pracovní neschopnosti byla zaznamenána na Moravě a ve Slezsku – ve Zlínském (49,3 dne), Moravskoslezském (49 dní), Olomouckém kraji (46,3 dne) a na Vysočině (45,2 dne).
- Odvětvími s průměrnou délkou trvání pracovní neschopnosti nad 50 dnů v 1. pol. 2019 bylo Zemědělství, lesnictví a rybnářství (58,3 dne), Stavebnictví (55 dní), Ubytování, stravování a pohostinství (54,6 dne), Činnosti v oblasti nemovitostí (52 dní) a Těžba a dobývání (50,3 dne). Poloviční doba (26,4 dne) představovala průměr za odvětví Informační a komunikační činnosti, což znamenalo zcela nejnižší hodnotu v rámci národního hospodářství.
- Počet prostonaných dnů pro nemoc činil 35 860 tis. (86,2 %). Mimopracovní úrazy způsobily 4 392 tis. prostonaných dní (tj. 10,6 %) a pracovní úrazy 1 325 tis. (3,2 %). Ženy v 1. pol. 2019 strávily v dočasné pracovní neschopnosti celkem 22 750 tis. dní, což je o 3 922 tis. dnů více než muži.
- V 1. pol. 2019 v České republice v důsledku dočasné pracovní neschopnosti způsobené nemocí či úrazem denně chybělo na pracovištích 229 712 pojištěnců, což bylo ve srovnání s 1. pol. 2018 (224 441 pojištěnců) o 5,3 tis. osob více (o 2,3 %). Jedná se o nejvyšší průměrný denní stav dočasné práce neschopných od 1. pol. 2008.
- Pro nemoc bylo v neschopnosti v průměru 198 tis. pojištěnců denně. V důsledku pracovního úrazu 7,3 tis. a následkem ostatních úrazů 24,3 tis. nemocensky pojištěných osob.
- Největší absence byla ve Zpracovatelském průmyslu (77,7 tis. osob), dále v odvětví Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (31,7 tis. osob), což je dáno silným zastoupením těchto odvětví v národním hospodářství. Naopak nejméně pojištěnců chybělo v odvětví Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (1,2 tis.).
- Za 1. pol. 2019 bylo pojištěncům vyplaceno nemocenské v celkové hodnotě 13,8 mld. Kč, což představuje téměř 70% podíl celkových výdajů na dávky systému nemocenského pojištění. Meziročně vzrostly výdaje na nemocenské o 2,2 mld. Kč, tj. o 15,8 %.

Graf 6.1: Základní ukazatele dočasné pracovní neschopnosti v ČR v 1. pol. 2004 – 1. pol. 2019

Zdroj: ČSÚ

Pohled na dlouhodobý vývoj základních ukazatelů pracovní neschopnosti nabízí graf 6.1. Nejvýznamnějším zlomem vývoje nemocnosti v České republice za posledních 15 let byl rapidní pokles nemocnosti mezi roky 2007 až 2009, vyvolaný legislativními změnami v oblasti nemocenského pojištění. Svou roli zde sehrálo bezesporu zavedení karenční doby pro poskytování nemocenského od 1. 1. 2008, tzn. neposkytování

nemocenských dávek za období prvních tří kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti, a přestože bylo nálezem Ústavního soudu s účinností od 30. 6. 2008 zrušeno, následovalo snížení sazby pro výpočet nemocenského za první 3 kalendářní dny pracovní neschopnosti z 60 % na 25 % od 1. 9. 2008. Nicméně nový zákon o nemocenském pojištění, účinný od 1. 1. 2009, poměrně revolučním způsobem zasáhl do vývoje nemocnosti – zejména posílením ochranných prvků proti zneužívání systému (zavedení karenční doby – 3 pracovní dny bez zabezpečení finančními prostředky, náhrada mzdy nebo platu od 4. pracovního dne) a zainteresováním zaměstnavatele na vývoji pracovní neschopnosti zaměstnanců (náhrada mzdy nebo platu za prvních 14 kalendářních dnů trvání pracovní neschopnosti). Důsledkem bylo snížení počtu případů dočasné pracovní neschopnosti zhruba na polovinu v porovnání s 1. pol. 2007, což se projevilo zejména v četnosti případů méně závažných a krátkodobých pracovních neschopností, například u nemocí dýchacích cest (běžná nachlazení, záněty horních cest dýchacích). Tato onemocnění začali zaměstnanci ve většině případů řešit jiným způsobem, než návštěvou lékaře a vystavením neschopenky (krátkodobá dovolená, sick days). Dále došlo k poklesu počtu kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti zhruba o 30 % a průměrného procenta pracovní neschopnosti zhruba o čtvrtinu. Tato skutečnost se projevila i na průměrné délce trvání 1 případu, která vzrostla vlivem dopadů legislativních změn téměř o 12 dnů na 45 dnů v 1. pol. 2009 oproti 1. pol. 2007.

V posledních pěti letech jsme u údajů za pracovní neschopnost v 1. pol. daného roku svědky relativní stabilizace počtu případů na 100 pojištěnců a kolísání průměrné délky trvání případu. Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti – neboli kolik ze 100 pojištěnců je průměrně denně v pracovní neschopnosti – se stále zvyšuje. Vliv na tento trend rozhodně má i stárnutí populace a zvyšování průměrného věku zaměstnanců. Zrušením karenční doby od 1. 7. 2019 lze v příštím roce očekávat výrazné změny ve vývoji sledovaných ukazatelů popisujících pracovní neschopnost pro nemoc a úraz.